

نظمیه تهران در عصر ناصری (به ریاست کنت دمونت فورث)

علی کریمیان

■ چکیده

برقراری نظم و تأمین امنیت در هر برهه‌ای از تاریخ یکی از وظایف دولت‌های عصر بوده است و برای تحقق آن تشکیلات اجرایی و به تبع آن مناصب و ساختاری را برنامه‌ریزی و به اجرا گذارده‌اند. حکومت قاجار نیز در دوره زمامداری خود در حوزه تأمین امنیت با چالش‌های عدیده مواجه بودند و با شیوه‌های گوناگون امنیت حوزه حکومتی خود را تأمین می‌کردند و از عوامل اجرای چون: نسقچی، فراشباشی، ده‌باشی، پنجاه‌باشی، یوزباشی، میرغضب، گزمه، میرشب، شبگرد، داروغه و کلانتر جهت برقراری امنیت اجتماعی بهره می‌گرفتند، ولی با توجه به گذر از ساختار سنتی این دوره و ایام سلف تا به وجود آمدن مؤسسات تمدنی جدید، شکنندگی در عرصه امنیت روی داد که تا قبل از آن اغلب اوقات کیان آنان را با تهدید و مخاطره مواجه می‌کرد؛ از این روی ناصرالدین شاه در سفر دوم خود به اروپا و مشاهده قوای پلیس و نظم و انضباطی که در شهرهای اروپا برقرار کرده بود تصمیم گرفت در ایران نیز چنین تشکیلاتی را به وجود آورد. از این رو، از دولت اتریش برای بنیان نهادن اداره پلیس تهران، به شکل نوین و اروپایی درخواست کمک کرد. این مقاله به چگونگی حضور این مستشار خارجی و کوشش برای تأمین امنیت شهر تهران و تأسیس «اداره جلیله پلیس دارالخلافه و احتسابیه» و تبدیل آن به «وزارت نظمیه» و اسامی و تشکیلات ساختاری نظمیه در هر یک از چهار محله تهران به انضمام اجزاء نظمیه می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها

نظمیه؛ کنت دمونت فورث؛ امنیت؛ قاجاریه؛ امنیت اجتماعی؛ نیروهای امنیتی؛ اداره پلیس دارالخلافه؛ نظم الممالک؛ نظامنامه؛ کتابچه قانون کنت.

نظمیه تهران در عصر ناصری (به ریاست کُنت دمونت فورْت)

علی کریمیان^۱

ناصرالدین شاه در سفر به اروپا به سال ۱۲۹۵ ه.ق از امپراطور روس خواست چند نفر افسر قزاق در اختیار او قرار دهند تا گروهی را برای گارد شخصی او تربیت کنند. انگلیسی‌ها که از نفوذ نظامی روس‌ها در ایران بیم داشتند به تکاپو افتادند و چون در کنگره برلن، اطریشی‌ها سعی کرده بودند انگلیس و روس را به هم نزدیک کنند، لذا لرد سالزبوری با کنت اندراسی صدراعظم و وزیر امور خارجه اطریش درباره اقدام روس‌ها مذاکره کرده و قرار شد یک گروه افسر اطریشی برای تربیت قسمتی از قشون به ایران فرستاده شوند (کمیته‌ای از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۴). وقتی ناصرالدین شاه وارد وین شد، استقبال شایانی از او به عمل آوردند و شهر را چراغانی کردند، آنگاه در مذاکراتی که به عمل آمد، ناصرالدین شاه تحت تأثیر سیاستمداران اطریشی، گروهی صاحب‌منصب اطریشی را برای تربیت سربازان استخدام کرد (افتخارزاده، ۱۳۷۷، ص ۱۵). بعضی معتقدند که کنت دمونت فورْت^۲ افسر ایتالیایی که در اطریش خدمت می‌کرد جزو این گروه بوده، برخی دیگر می‌نویسند پس از استخدام افسرانی برای قشون، ناصرالدین شاه که نظم و ترتیب پلیس وین را پسندیده بود، از فرانسوا ژرف امپراطور، افسری را برای ایجاد سازمان پلیس خواست و او هم «کنت دمونت فورْت ایتالیایی» را که در وین مشغول خدمت بود، معرفی کرد (کمیته‌ای از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۴).

۱. کارشناس مدیریت، کارشناس ارشد
اسناد، مشاور معاونت اسناد.

ali_karimiyan_2011@
yahoo.com

2. Cont de mont fort

کنت دمونت فورْت رئیس نظمیه دوره ناصری

کنت دمونت فورْت در سال ۱۸۳۹ میلادی (۱۲۵۵ هجری) در شهر ناپل ایتالیا تولد یافت؛

نشریه رسمی شرف در مورد نسب و زندگینامه وی می‌نویسد: «کنت دمونت فورت (نظم‌الملک) رئیس اداره پلیس دارالخلافه از قرار شرحی که در روزنامه اسپرت زیتون ملاحظه شد، اصلاً از یکی از خانواده‌های نجیب فرانسه است که در سال هزار دویست و سی و پنج مسیحی یک شعبه از آن طایفه در موقع قتل عام سیسیل به عزم جنگ از مملکت فرانسه به ایتالیا آمده در سیسیل متوطن شدند. معزی‌الیه در سال هزار و هشتصد و سی و نه متولد و بعد از فراغت از تحصیل علوم به سمت صاحب‌منصبی داخل گارد رویال پادشاه ناپل و سیسیل گردیده در سنه هزار و هشتصد و شصت با پادشاه خود بر ضد کاریبالدی جنگ کرده مجروح و به نشان جنگی ممتاز شد و پس از اندک زمانی به وساطت پادشاه ناپل داخل خدمت امپراطوری اطریش و در قشون آن دولت صاحب‌منصب گردیده در محاربات اطریش با دانمارک و پرس کمال رشادت را بروز داده، به نشان جنگی ممتاز شد. در سال هزار و هشتصد و شصت و نه از خدمات نظامی استعفا نموده تا چند سال قبل که به ایران آمد و به شرف چاکری آستان همایون نایل شد.» (روزنامه شرف، صفرالمظفر ۱۳۰۳ ق، ص ۲).

بدین‌منظور سه ماه بعد کنت (شیخ‌رضائی، آذری، ۱۳۷۷، ص ۱۱) همراه خانم اطریشی خود و دو پسر و دخترش راهی ایران شد (اعتمادالسلطنه، ۱۳۰۳ ق، ص ۱۲۰). اعتمادالسلطنه

در المآثر و الآثار در این‌باره می‌نویسد: «... موکب صاحب قران از سفر فرنگ ثانی مراجعت گزید، کنت دمونت فورت را که مستخدم گردیده بود بفرمود تا این اداره را در نهایت اهتمام مشتمل بر کثرت و ازدحام تشکیل داده و با اسلحه خاص و ملبوس طبقات تابین^۱ بر آئین اروپا برآراست و اینک شغل شحنگی شهر و پاس بیوتات و اسواق دارالخلافه با این گروه می‌باشد...» (اعتمادالسلطنه، ۱۳۰۳ ق، ص ۱۲۰).

کنت در بدو ورود به طهران در خانه‌های واقع در سرتخت بربری‌ها پشت پارک ظل‌السلطان^۲ ساکن شد؛ اما پس از مدتی چون شاه را بیش از

۱. تابین: فر نظامی فاقد درجه؛

پائین‌ترین مرتبه نظامی (مدرسی، سامعی و صفوی میرهن، ۱۳۸۰، ص ۱۲۲).

۲. در سایر منابع خیابان چراغ‌گاز نوشته‌اند.

آنچه توقع و امید داشت به خود مهربان دید بر آن شد که تا پایان عمر در ایران بماند و چون آن خانه را فراخور حال و مقام خویش ندید، زمین نسبتاً وسیعی در شمال خیابان لاله‌زار جایی که امروز جزئی از آن به نام و یاد او چهارراه کنت نامیده می‌شود از حاج ابراهیم‌خان ظهیرالدوله خرید؛ باغ بزرگ و زیبایی آراست و پس از اینکه عمارت باشکوهی در میان آن ساخت و با زن و دو پسر و دخترش بدان جا نقل مکان کرد (یغمائی، ۱۳۵۱، ص ۳۴۷).

کنت پس از ورود به ایران، نخست دو معاون به نام‌های عبدالحسین‌خان و غلامحسین‌خان و مترجمی به نام عباسقلی برای خود انتخاب کرد و پس از تدارک مقدمات کار در ۱۶ ذی‌قعدة ۱۲۹۵ تابلوی «اداره جلیله پلیس دارالخلافه و احتسابیه» را در ابتدای خیابان الماسیه (باب‌همایون) نصب (شیخ‌رضائی، آذری، ۱۳۷۷، ص ۱۱) و از آن روز مردم با واژه «پلیس» آشنا شدند و این اداره با حضور ناصرالدین شاه افتتاح و از آن پس اداره پلیس و احتسابیه به ریاست کنت و تحت اختیار کامران‌میرزا (امیرکبیر، نایب‌السلطنه که سمت حکمران تهران داشت) رسمیت یافته و شروع به کار کرد (اعتمادالسلطنه، ۱۳۶۷، ج ۳، ص ۱۱۹۳). سپس کنت به یاری مترجم و معاونان خود به مطالعه شهر پرداخت. سپس گزارشی به شاه داد و متعهد شد که با چهارصد پلیس پیاده و ۶۰ نفر سوار امنیت شهر تهران را تأمین کند (کمیته‌ای از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۴).

لباس مأموران پلیس

گویا لباس پلیس ایران شبیه لباس نیروی پلیس وین بوده است (ورهام، ۱۳۶۸، ص ۳۳۵). یونیفرم پلیس‌ها در دوره کنت نیم‌تنه سورمه‌ای سیر و یقه بلند و بسته، با دکمه برنجی شیر و خورشید، شلوار آبی کم‌رنگ و کلاهی از پوست، با نشان شیر و خورشید بود (تهرانی، ۱۳۸۸، ص ۹۷). جرج ناتانیل کرزن (در پائیز سال ۱۸۸۹ م.) به‌عنوان خبرنگار روزنامه تایمز به ایران آمد. او در مورد وضعیت، تشکیلات و وظایف پلیس در این دوره می‌نویسد: «... این نفرات پلیس پیوسته در پاسدارخانه که در سراسر شهر پراکنده است دیده می‌شود و اینفرم سیاه با یقه و سردست مغزی‌دار مخملی بنفش بدون شک بسیار جالب و زیبا است.» (کرزن، ۱۳۷۳، ص ۴۳۹).

کتابچه قانون کنت

کنت در سال ۱۲۹۶ ه.ق برای آنکه اداره پلیس قانونی داشته باشد و مردم و افراد پلیس از وظایف اداره جدید آگاه باشند و حدود اختیارات پلیس معلوم گردد، در همان سال نظامنامه‌ای تنظیم کرد و به شاه تقدیم داشت، ناصرالدین شاه نظامنامه کنت را توشیح کرد و ضمن فرمانی به کامران‌میرزا نایب‌السلطنه^۱ که حکمران تهران بود، دستور اجرای آن را صادر کرد که

۱. کامران‌میرزا ملقب به امیرکبیر و نایب‌السلطنه پسر سوم ناصرالدین‌شاه از منیرالسلطنه در نوزدهم ذی‌قعدة ۱۲۷۲ هجری قمری متولد شد. پس از رسیدن به سن رشد با سرورالسلطنه- دختر سلطان مراد میرزا حسام‌السلطنه فاتح هرات- ازدواج کرد و پس از مراسم عروسی حکومت تهران به وی تفویض شد. وی دارای سمت‌های وزیر جنگ، رئیس کل قشون، حکومت تهران و چند حکومت و ایالت دیگر بوده است. وزیر جنگ از سال ۱۲۹۷ قمری پس از عزل میرزا حسن‌خان سپهسالار تا سال ۱۳۱۲ حدود شانزده سال به عهده وی بوده است. مدتی نیز وزارت تجارت را عهده‌دار بود. در سفر اول ناصرالدین‌شاه به فرنگ به نیابت سلطنت با پیشکاری فرهادمیرزا معتمدالدوله به او واگذار شد. در سفر دوم با مشارکت و مشاورت میرزا یوسف مستوفی‌الممالک نیابت سلطنت به وی محول گردید. ناصرالدین شاه در سفر سوم خود به فرنگ کامران‌میرزا را مستقلاً نایب‌السلطنه خود قرار داد. کامران‌میرزا پس از ده سال برگزینی از مشاغل دولتی در سال ۱۳۲۴ دوبار به وزارت جنگ منصوب شد و در سال ۱۳۳۵ ق. والی خراسان گردید، پس از یک سال و اندی معزول و به تهران بازگشت. در اواخر عزیزالسلطان که بعدها لقب سردار محترم گرفت بعد از جدایی از دختر ناصرالدین‌شاه با دختر کامران‌میرزا ازدواج کرد. نایب‌السلطنه در سال ۱۳۰۷ شمسی در سن هفتاد سالگی در گذشت.

این نظامنامه بعدها به «کتابچه قانون کنت» معروف شد (افتخارزاده، ۱۳۷۷، صص ۱۵-۱۶). کتابچه کنت دارای یک مقدمه و ۵۸ ماده یا به قول نویسنده فصل داشت که در مقدمه آن وظایف پلیس و قوانین در باب توطئه علیه خانواده سلطنتی، اعمال منافعی عفت، جنحه، جنایت برضد دولت و مذهب، سرقت و توهین به مأمورین دولت و همچنین وظایف مستخدمین و نوکرها نسبت به آقای خود^۱ درج شده بود (سیفی فمی تفرشی، ۱۳۶۲، ص ۷۱).

هواستعان

صورت کتابچه اول قانونیت که ریس نقل ادب

جلیده نظمیه و امنیه و نظایف بلدیة اطوان کنت دوت

فرت نوشته و بندکان اینحضرت قوشوکت

شاهشاهی روحانده قبول و مضافرموده آید بیخ

شهرشوال ۱۲۹۶ هجری مطابق پالوشان نیل کی

نمونه‌ای از کتابچه قانون کنت دومونت فورت

کنت دومونت فورت که چهارده سال عهده‌دار تشکیلات نظمیه بود

۱. دستورالعملی مقرر گردیده

بود که: «مستخدمین منازل

باید کتابچه‌ای داشته باشند

که در آن مشخصات مستخدم

نوشته شده باشد.»

۲. کدخدایان محلات عبارت

بودند از: کدخدایان محله

عودلاجان، رئیس محله بازار،

رئیس چهارسوق و گشت

بازار، کدخدای محله دولت،

کدخدای محله چاله میدان و

کدخدای محله سنگلج.

در اینجا باید یادآور شد که نظمیه در آن زمان بسیاری از کارهای شهرداری و همچنین کار دادگاه‌های گرانفروشی و احتکار و غیره را هم برعهده داشت (کمیت‌های از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۴).

کنت در اقدامی دیگر کدخدایان محلات^۲ را مأمور حفظ و نظم شهر کرد و عده‌ای از افراد خود را در اختیار کدخدایان گذاشت تا به وظایف تعیین شده در نظامنامه عمل نمایند و همچنین

قراولخانه‌ها^۱ را منحل کرد (کمیته‌ای از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۴). او در اقدامی دیگر دستور داد طاق‌های کوچه‌های طهران را خراب کنند تا مجرمین نتوانند از روی آن‌ها از خانه‌ای به خانه دیگر بگریزند و تقلاي آن‌ها مشکل شود (اعتمادالسلطنه، ۱۳۶۳، ص ۵۳۰). پس از مدتی بر اثر کوشش در حراست شهر و نظم‌بخشیدن به امور و تنظیف بلد (شهر) مورد توجه خاص نایب‌السلطنه و شاه قرار گرفت و در ذیحجه ۱۲۹۷ به منصب سرتیپ دومی (روزنامه ایران، ش ۴۳۶، ۱۳ ذیحجه ۱۲۹۷ ق، ص ۱) و در روز شنبه پنجم رجب‌المرجب ۱۳۰۰ ق. موفق به اخذ یک قطعه نشان از درجه دویم شیر و خورشید مرصع به جواهر گردید (روزنامه ایران، ش ۵۱۶، ۵ رجب ۱۳۰۰ ق، ص ۲).

کنت همیشه مورد احترام و اعتماد ناصرالدین‌شاه بود؛ شاه او را «نظم‌الملک» لقب داد و به مناسبت و شایستگی و کفایتی که بارها از او دیده بود، این رباعی را در تحذیر تبعه ابلیس از یاسای اداره پلیس گفت و به وی فرستاد:

اندیشه کنند خیل رندان ز پلیس یک جو نرود به خرچشان تلبیس

در کُنده کنت فرت خواهد فرسود در چرخ اگر خطا نماید برجیس

(یغمائی، ۱۳۵۱، صص ۳۴۷-۳۴۸).

سازمان اداری نظمیه

سازمان اداری پلیس در آن عصر از سازمان اداری پلیس وین تقلید شده بود و شامل اجزای ذیل بود:

وزارت نظمیه، دفتر محاکمات وزارت نظمیه، دایره محاکمات و دعاوی، دفتر ثبت اسم و مسروقات، مأمور ابلاغ احکام همایونی به نظمیه، رئیس گردش شهر و نظم و ترتیب، رئیس فوج مأمور نظمیه دارالخلافة، رئیس دارالانشاء، رئیس مجلس تحقیق و استنطاق، منشی روزنامجات، نایب اول مجلس استنطاق و محقق وزارت نظمیه و رئیس تدارکات و ملبوس (کمیته‌ای از افسران شهربانی، ۲۵۳۵، ص ۵۶).

در سال ۱۲۹۷ ق. یعنی دو سال پس از تصدی کنت، پلیس طهران تشکیلاتی به شرح

۱. قراولخانه: مغولی/ قراولی، قراولی. مراقب، دیدبان مخفف قراغول به همان معنی می‌باشد. یعنی دیده‌بان و قراولخانه: جایی که قراول در آن به مراقبت و دیده‌بانی می‌پردازد. (شمیس شریک، امین، ۱۳۵۷، ص ۱۸۴).

زیر داشته است:

رئیس اداره جلیله پلیس: کنت دمونت فورت.
مستشار و صاحب منصب اول اداره پلیس: عبدالحسین خان.
مستشار اداره جلیله و رئیس محله سنگلج: میرزا سعید.
رئیس محله دولت: میرزا محمد حسن.^۱
رئیس محله چاله میدان و عودلاجان: میرزا محمد حسین خان.
رئیس محله بازار: میرزا سید احمد.
داروغه دارالخلافه: نایب حسین.

نایب کل اداره احتساب و مهندسی شهر دارالخلافه: میرزا علی اشرف خان سرهنگ.
با توسعه شهر تهران و ازدیاد جمعیت، کنت بر اداره‌ها و مناصب جدید سازمان پلیس طهران نیز افزود و در سال ۱۳۰۶ ق.، یعنی پس از یازده سال، ادارات ذیل به تشکیلات نظمیه اضافه شدند: نایب کل اداره پلیس، مستشار اول اداره، کلانتر و مستشار اداره، ناظم مأمورین اداره، داروغه بازار، منشی‌باشی اداره، رئیس گردش‌های شهر، رئیس مخزن اداره، منشی اطلاق جنایات، منشی راپورت‌های شهر، مأمور نظم میدان‌ها (اشراقی، ۱۳۶۸، ص ۳).

احصائیه ماموران نظمیه

در مورد تعداد افراد پلیس در دوره کنت تا به حال آمار و ارقام مستندی وجود نداشت و از سویی بنا به ضرورت شمار نیروهای پلیس متغیر بوده است.^۲
مطابق ارقامی که اعتمادالسلطنه (صنیع‌الدوله) ارائه کردند، در سال ۱۲۶۷ ق. ۱۸۵۱/م. ۳۹۴ نفر و در سال ۱۲۶۸ ق. ۱۸۵۲/م. ۴۰۲ نفر و در سال ۱۳۰۷ ق. ۱۸۸۹/م. نیز ۴۰۲ نفر بوده است (ورهرام، ۱۳۶۸، ص ۳۳۶).

از این رو در این مقاله طوماری از اسامی اجزای اداره نظمیه و امنیت دارالخلافه در توشقان‌نیل ۱۲۹۶ ق. تهیه گردیده و ممهور به مهر و امضای کنت دو مونت فورت است ارائه می‌گردد:

[مسوده سند]:

این طومار به خط عبدالحسین خان است که بدو پیشکار کنت بود، در کمال صحت و اعتبار و پای طومار ممهور به مهر کنت است.

سنه توشقان‌نیل

صورت اسامی اجزای اداره جلیله نظمیه و امنیت شهر به تاریخ شهر رجب‌المرجب ۱۲۹۶ ق.

۱. محله دولت از حدود لاله‌زار، خیابان علاءالدوله (فردوس)، لختی یا سعدی، خیابان واگن‌خانه، (اکباتان)، خیابان عین‌الدوله، خیابان دوشان‌تپه، خیابان نظامیه (بهارستان)، دروازه شمیران و دروازه دولت.
۲. لرد کرزن که در سال ۱۸۸۹ م. به ایران سفر کرد، در خصوص شمار مأموران نظمیه می‌نویسد: «... شمار پلیس تهران به سیصد نفر می‌رسد که در تحت سرپرستی کنت دمونت فورت اداره می‌شود.» که به نظر با توجه به آمارهای ارائه‌شده در ذیل و طومار سال ۱۲۹۶ ق. درست نباشد. (کرزن، ۱۳۷۳، ص ۶۸).

۴۰۲ نفر

جناب آنطوان کنت دمونت فورت رئیس اداره جلیله نظمیه و امنیت شهر
مقرب الخاقان عباسقلی خان نایب کل [۲ نفر]

محله سنگلج^۱

کدخدا و صاحب منصب ۳ نفر

مقرب الحضرت الوالا آقامیرزا سیدیوسف - عالیجاه مجدت همراه میرزا سیدمحمد - عالیجاه
مجدت همراه آقارخان
کدخدا صاحب منصب اول صاحب منصب دویم

صاحب منصب جزء ۹ نفر

میرزا علیخان - حسن خان - محمدخان بیگ - محمدعلی میرزا - مشهدی محمدعلی -
فتح الله - هاشم خان - سهراب - شعبان.

سوار ۱۳ نفر

سید علی اکبر - جعفر آقا - مشهدی احمد - علی بیگ - آراز بیگ - محمدرضا بیگ - مشهدی
علی شیرازی - غلامحسین بیگ - حسین بیگ - شکرالله بیگ - بهرام بیگ - استپان مسیحی -
بیژن مسیحی.

پیاده ۶۸ نفر

سید روح الله - میرزا هاشم نجم آبادی - قاسم دماوندی - عباس رودباری - محمدباقر
همدانی - ابراهیم قزوینی - میرزا حسین قزوینی - بهرام بیگ رودباری - اسمعیل اشتهاودی -
جواد بیگ - حسین خمسه - حسین علی بیگ نجم - مشهدی عباس کرمانی - اسمعیل قزوینی -
صفر نجم آبادی - محمد حنفی - ابراهیم طهرانی - ابوالقاسم - حبیب الله طهرانی - علی آقا
طهرانی - مشهدی حسین - حسن طهرانی - مشهدی حسن علی - صفر علی پشندی - بهرام
پشندی - حیدر - اسدالله - حسین خان طهرانی - میرزا علی اصغر طهرانی - رضاقلی بومهنی - اروج
علی - محمدحسن - مشهدی محمد خراسانی - کربلایی حسن تفرشی - سیدحسین شیرازی -
کاظم سمنانی - رمضانعلی شهریاری - کرم کرد - علی اکبر تفرشی - نصرالله گروسی - حبیب
الله شهریاری - ولی خان خمسه - آقا - امامقلی زرنندی - علی اکبر تفرشی - خدامراد کنگاوری -
ملک محمد طهرانی - شاهوردی بیگ - غلامحسین بیگ طهرانی - کریم کرمانشاهی - سید

۱. محله سنگلج محدود به: خیابان
خیام تا انتها و از شمال تا میدان
حسن آباد و خیابان شیخ هادی و
پاستور و ضلع جنوبی امیریه و پل
امیربهادر و بازارچه قوام الدوله تا
خیابان خیام.

میرزا اصفهانی- صفر کرجی- کاظم طهرانی- رضا کاشانی- فرج کرد قزوینی- خان بابای کرد- طهماسب کرد قزوینی- رضاقلی اصفهانی- احد گروسی- صفرخان ایروانی- غلام شمیرانی- میرزا حسنعلی طهرانی- سید یوسف شیرازی- حاجی اسمعیل اصفهانی- مشهدی علی اشتهااردی- علی خان- غریب خان.

محله بیرون^۱

کدخدا و صاحب منصبان ۳ نفر

عالیجاه مجدت و نجدت همراه آقا میرزا حسن - عالیجاه مجدت همراه میرزا محمدحسین - عالیجاه میرزا فتحعلی خان صاحب منصب کدخدا صاحب منصب اول صاحب منصب دویم

صاحب منصبان جزء ۹ نفر

نایب قاسم- میرزا ابراهیم- محمد نایب- ده‌باشی غلامحسین- طاطاوس مسیحی- میرزا ابوتراب خان- میرزا فتح‌الله خان- میرزا ابراهیم خان ایضا- میرزا قوام.

سوار ۱۳ نفر

قاسم آقا- محمدحسین بیگ- اسمعیل بیگ- اسمعیل بیگ- حسنعلی خان- عباس بیگ- محمدتقی بیگ- عباسقلی بیگ- تیمورخان- الله‌داد بیگ- بابامراد بیگ- لطفعلی خان- بیگ محمد بیگ.

پیاده ۶۹ نفر

کربلائی زمان- محمدخان- فرخ- محمدعلی- عسکرخان- غلامحسین- محمدرضا- محمدحسین- محمدحسن- حسین- سیدحسین- آزادخان- سیدمرتضی- محمدباقر- حسینقلی بیگ- آقاقلی- حیدر- یعقوب- رمضان- عبدالله- اسدبیگ- کریم بیگ- میرزا محمد رضا- محمود- صفر- رحیم- علی- حسن- باقر- غلامحسین- رضا- بیگ محمد- سید حسین- کاظم- رمضان- رحیم- علی- ابراهیم- حسینقلی- حسن- ابوالقاسم- محمد ابراهیم- حسین- میرزا علی اکبر- زین العابدین- مهدی- مشهدی حسین- خدا داد- اسدالله- شیرعلی- محمد- محمود- علی خان- اسمعیل- سید مجتبی- مراد- مشهدی محمد- عبدالله بیگ- عبدالحسین- میرزا حسن- علی قلی- نصرالله- تقی- عباسقلی- ابراهیم- حسن تبریزی- رشید- شعبان- هاشم.

۱. محله چاله میدان: محدود به جنوب بازار چهل تن و امامزاده سید اسمعیل و میدان مال فروش‌ها و میدان امین‌السلطان و گمرک و خانی‌آباد و دروازه غار و پاقاپوق (میدان اعدام یا میدان محمدیه).

محله عودلاجان ۳۱ نفر

عالیجاه مجدث همراه میرزا زمان عبدالحسین خان میرزا محمدعلی
کدخدا صاحب منصب اول صاحب منصب دویم

صاحب منصبان جزء ۹ نفر

حاجی رضا بیگ - میرزا محمد - نایب حسن - جعفر قلیخان - نایب خالق - جهان بخش
بیگ - دهباشی باقر - دهباشی اکبر - میرزا حسین مانوکچی.

سواران ۱۳ نفر

رمضان بیگ - محمد حسین بیگ - محمد حسین بیگ - علی اکبر فراهانی - سید حسین -
آقا بابا - شکرالله بیگ - محمدعلی بیگ - مشهدی ابوالقاسم - غلامحسین - محمدحسین
بیگ - آقا خان بیگ - سلطانعلی.

پیاده ۶۹ نفر

اسمعیل - صادق - نوری - عیسی - تقی - عباس - حسین - اسدالله - حسن ولد مصطفی -
محمد - محمدتقی ولی - جعفر - قنبرعلی - اسدالله بیگ - حسن ولد آقا بیگ - محمدولد
ابوطالب - حسین ولد اسمعیل - کاظم - قنبر بیگ - یوسف - رحمن - رحیم - ربیع - نصرالله -
حسن - رضا - علی آقا - اسمعیل - نوروز - سعدی - حسین - حسین ولد اصغر - حسین
بروجردی - جهانگیر - محمدعلی - علی - گدا علی - مشهدی حسن - رضاعلی - میرزا بابا
- کریم - عزیز - محمدعلی - حبیب - تقی - حسینعلی - باقر - اکبر - قاسم علی - ملک -
حسین - عباسقلی - رضا ولد ولی خان - مولاقلی - سلیمان - امیرخان - حاجی بلال - چراغعلی -
هاشم - غفار - مشهدی رحیم - رحیم پسر رفیع - رضا - ابراهیم - شیرمحمد - آقا حسین - اکبر
ولد حسین - حاجی قدیر - حسینقلی ولد آقا بزرگ.

محله بازار و بازار ۲

کدخدا و صاحب منصب ۳ نفر

عالیجاه مجدث و نجدت همراه آقا نایب حسن عالیجاه میرزا اسمعیل میرزا ابراهیم
کدخدا صاحب منصب صاحب منصب دویم

۱. محله عودلاجان: محدود به

خیابان خیام و کاخ گلستان و بیوتات

سلطنتی تا خیریه و مسجد جامع و

بازار عودلاجان، چراغ گاز و میدان

توپخانه.

۲. محله بازار: از انتهای خیابان

ناصریه در امتداد خیابان جیباخانه

(بوذرجمهری سابق) تا انتهای بازار

بزرگ (بازار بزازها) و بازار چهل تن

تا خیابان ماشین دودی یا گارماشین

(خیابان ری).

صاحب منصبان جزء ۹ نفر

میرزا عبدالحسین - میرزا تقی - نایب عبدل - نایب رجبعلی - نایب حسین - علی بخش - رحمن - بابا علی - ده باشی عباسقلی.

سوار ۱۲ نفر

محمدعلی بیگ - عباسقلی بیگ - جان علی بیگ - میرزا خان بیگ - آقا جان بیگ - محمد رضا بیگ - مهدی بیگ - آقا بیگ - صفرعلی بیگ - محمد جعفر بیگ - رضاقلیخان - صادق خان.

[پیاده] ۶۹ نفر

محمد صادق - میرزا ولی - اسمعیل - صفرعلی - کریم - غلامعلی - غلامرضا - حسین خان - ابراهیم طهرانی - حسن - حسین درداره - فتی خان - اسمعیل کرمانشاهی - علی حسین - محمد خراسانی - حسین علی اصفهانی - باقر - علی ویردی - شریف - آقا جان - اسفندیار بیگ - شعبان علی - محمدعلی اصفهانی - هاشم نفر - کرملی - نادعلی - کریم اصفهانی - حسن طهرانی - عباس چهل تن - علی مسجد جمعه - ابوالقاسم طهرانی - ابراهیم طهرانی - میرزا باقر - حسین اصفهانی - حسن طهرانی - محمد رشید - اکبر قزوینی - عبدل - قاسم طهرانی - حسن سه دهی - سید میرزا اصفهانی - کریم طهرانی - ماشا الله طهرانی - حسین قمی - عباسقلی بیگ - هاشم قمی - مشهدی حسین اصفهانی - حسین قزوینی - صادق کرمانشاهی - عزیزعلی نهاوندی - طهماسب - حسین کاشی - عزیز ملایری - جان محمد توپسرکانی - فضل الله توپسرکانی - عبدالحسین اصفهانی - غلام نجف آبادی - اسمعیل شاهزاده عبد العظیمی - سهراب - نورعلی - ابوالقاسم - صادق قزوینی - شیرخان - بابا قربانعلی - عباس طهرانی - اسمعیل حسن - علی خان - کربلائی قلی - محمدتقی.

اجزایی که در اداره مشغول خدمت هستند.

سوار ۴ نفر

غلامحسین - حبیب الله بیگ - رستم بیگ - حاجی آقا بیگ

پیاده ۲۲ نفر

مشهدی علی - میرزا محمد - میرزا غفار - میرزا اسدالله - یوسف بزرگ - یوسف کوچک - میرزا لطف الله - سیدعلی - اسمعیل - محمد ابراهیم - رضا - علی - حسن بیگ - ژان مسیحی -

شاه مراد- حسین- میر محمدعلی- غلامحسین خان- محمدعلی شیپورچی- محمد خان- محمد رضا - فتح‌الله.

به‌علاوه میرزای دروازه‌های دارالخلافه دوازده نفرند که در ظرف این مدت اداره جلیله نظمیه موجب آن‌ها را از صندوق خود داده است. [امضاء]: آنتوان کنت دمونت فورت [مهر]: رئیس مستحفظین و امنیت طهران [پشت صفحه]: طومار اسامی نفری پلیس اداره نظمیه (ساکما، شماره سند ۱۴۰۴).

ناصرالدین شاه پس از لغو انحصار تنباکو، در پی اعتراض مردم و علما و بنابر تعهدی که به پیشوایان دینی سپرده بود، ناچار شد خارجانی را که در رأس امور مهم قرار داشتند، معزول کند و کنت دمونت فورت از جمله این افراد بود (سپهر، ۱۳۶۸، ص ۱۳۰). او در روز سه‌شنبه ۳ رجب ۱۳۰۹ ق. از وزارت پلیس معزول شد (اعتمادالسلطنه، ۲۵۳۶، ص ۹۲). وزارت پلیس به وزارت نظمیه تبدیل نام داده و وزارت آن به عهده محمدابراهیم خان معاون الدوله سپرده شد (سپهر، ۱۳۶۸، ص ۱۳۰) و متعاقب آن ناصرالدین‌شاه، کنت را از شنبه ۷ رجب ۱۳۰۹ به فرمان ناصرالدین‌شاه به سمت جنرال آجودان و رئیس تشریفات منصوب کرد (اعتمادالسلطنه، ۲۵۳۶، ص ۷۹۲).

پس از استقرار مشروطیت دولت به‌منظور تعدیل درآمد و هزینه، به حذف یا کاهش حقوق و مقرری حاشیه‌نشینان و از کارافتادگان پرداخت. حقوق کنت مونت فورت نیز به نصف کاهش یافت و در معاشش خللی وارد آمد. به اولیای امور شکوه‌ها کرد. جوابش ندادند. ناچار دست به دامان سفیر اطریش زد. او ضمن نامه‌ای که به مشیرالدوله وزیر خارجه نوشت خدمات‌های طولانی و پر اثر کنت را یاد کرد و از وی خواست موجبات ترمیم حقوق کنت را با میزان اول فراهم آورد. مشیرالدوله رونوشت نامه سفیر اطریش را با نظر موافق به مجلس فرستاد، اما پذیرفته نشد.

سفیر اطریش چون از این راه مراد نیافت به شاه متوسل شد. محمدعلی‌شاه دستور داد حقوق کنت را به قرار اول بپردازند فرمان بردند و حقوق سالیانه کنت دیگر بار سه هزار تومان در سال معین شد و در زندگیش گشایشی پدید آمد (یغمائی، ۱۳۵۱، ص ۳۴۹). کنت پس از مشروطیت نیز تا عزل محمدعلی‌شاه ریاست مستقبلین از سفرای خارجی سمت را بر عهده داشت و آن وقت از خدمت برکنار شد، ولی مستمری خود را دریافت می کرد تا در سال ۱۳۳۵ ق. / ۱۹۱۶ م. درگذشت و در دولا ب که چند تن از بستگانش نیز در آنجا مدفون بودند به خاک سپرده شد.

وی از نظر نظامی دارای درجه امیرتومانی^۱ بود و تبعیت ایران داشت. کنت سیزده فرزند داشت و ارشدشان آرتور، منشی وزارت امور خارجه بود (اعتمادالسلطنه، ۱۳۰۶ ق.، ص ۵۳۱). بعدها اداره نظمیه، تقسیمات جدیدتری یافت و به تدریج به صورت ادارات و دوایر مختلف با وظایف خاص خود گسترش بیشتری پیدا کرد. جهت آشنایی با روند توسعه دوایر و تطبیق آمار و ارقام نیروهای نظمیه از سال ۱۲۹۶ ق. با سال‌های بعد راپورتی (گزارشی) از روز دوشنبه چهاردهم شهر جمادی‌الثانی ۱۳۱۶ ق. موجود است که در زیر ارائه می‌شود:

غره شهر محرم ۱۳۱۶								یوم ورود	
از یوم ورود تاکنون مرحمت شده و خواهد شد								مواجب و جیره	
تقسیمات	ماخذ صاحب‌منصب	ماخذ سرباز	حاضر مشق	مریض	متوفی	فراری	غایب	قراول	پیش‌سان صاحب‌منصب
موزیکانچی	۳		۳۵	۵					
بالبانچی	۲		۲۵	۲					
بهداران	۳		۶۰	۸		۱			
اول	۳		۶۷	۶	۱				
دوم	۳		۵۷	۹					
سوم	۳		۷۱	۴	۳				
چهارم	۳		۷۲	۱		۱			
پنجم	۳		۷۵	۲					
ششم	۳		۵۰	۳					
مخبران	۳		۵۰	۱	۲	۱			
جمع کل	۲۹		۵۶۷	۴۱	۶	۳		۱۴۲	۱۲
افراد صاحب‌منصب و سرباز فوج نظمیه ازدیاد عزت و دولت و سلطنت اعلیحضرت اقدس همایونی ارواح العالمین فداه را از خداوند مسئلت می‌نماید.									

۱. فرمانده قشون ده هزار نفری از نیروهای مسلح را امیرتومان می‌گویند. یعنی مقامی بالاتر از میرینج (که مقامی بالاتر از سرتیپ و پائین‌تر از امیر تومان است). امیرتومان منصبی دون امیرنویان «ارتشبد» می‌باشد که معادل درجه سپهبدی فعلی بوده است. کلمه امیر به معنی فرمانده ارشد و رده بالا و تومان یعنی ده هزار نفر می‌باشد. این واژه مغولی است.

[illegible]

منابع و مآخذ

- اشراقی، احسان (۱۳۶۸). پلیس عهد ناصری، گنجینه اسناد، دفتر دوم (زمستان).
- اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان (۱۳۰۶ ق.). المآثر و الآثار. تهران: انتشارات کتابخانه سنائی.
- اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان (۱۳۶۷). تاریخ منتظم ناصری، به تصحیح اسماعیل رضوانی، تهران: انتشارات دنیای کتاب، ج ۳.
- اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان (۱۳۶۳). چهل سال تاریخ ایران (در دوره پادشاهی ناصرالدین شاه)، ج اول المآثر و الآثار، به کوشش ایرج افشار، تهران: انتشارات اساطیر.
- اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان (۱۳۴۵). روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه، با مقدمه و فهرست ایرج افشار، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
- افتخارزاده، یحیی (۱۳۷۷). نظمیه در دوره پهلوی. تهران: انتشارات اشکان.
- تهرانی، اکبر (۱۳۸۸). نیروی انتظامی سه هزار ساله ایران. تهران: انتشارات بوستان.
- روزنامه ایران. شماره ۴۳۶، چهارشنبه سیزدهم ذیحجه الحرام ۱۲۹۷ ق.
- روزنامه ایران. شماره ۵۱۶، شنبه پنجم رجب المرجب سنه ۱۳۰۰ ق.
- روزنامه شرف. نمره سی و ششم. شهر صفرالمظفر ۱۳۰۳ ق.
- سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران منشأ سند ۲۱۰ شماره سند ۱۴۰۴.
- سپهر، عبدالحسین (ملک المورخین). (۱۳۶۸). مرات الوقایع مظفری و یادداشت‌های ملک المورخین، به تصحیح عبدالحسین نوایی، تهران: زرین.
- سیفی فمی تفرشی، مرتضی (۱۳۶۲). نظم و نظمیه در دوره قاجاریه. تهران: انتشارات یساولی.
- شمیس شریک، امین (۱۳۵۷). فرهنگ اصطلاحات دیوانی دوران مغول. تهران: فرهنگستان ادب و هنر ایران.
- شیخ‌رضائی، انسیه و شهلا آذری (۱۳۷۷). گزارش‌های نظمیه از محلات طهران (راپورت وقایع مختلفه از محلات دارالخلافه ۱۳۰۵-۱۳۰۳ قمری)، تهران: سازمان اسناد ملی ایران.
- کرزن، جرج. ن. (۱۳۷۳). ایران و قضیه ایران، ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- کمیته‌ای از افسران شهربانی (۲۵۳۵). پلیس ایران، تهران: شهربانی.
- مدرسی، یحیی و حسین سامعی و زهرا صفوی میرهن (۱۳۸۰). فرهنگ اصطلاحات دوره قاجار (قشون و نظمیه)، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ورهرام، غلامرضا (۱۳۶۸). نظام حکومت ایران در دوران اسلامی (پژوهشی در تشکیلات اداری - کشوری و لشگری ایران از عصر مغول تا پایان قاجار)، تهران: مؤسسه مطالعات فرهنگی.
- یغمائی، اقبال (۱۳۵۱). کنت دومونت فورت (نخستین رئیس پلیس ایران)، نشریه یغما، سال ۲۵، شماره ۶ (شهریور).

